

I z a b e l a P r z y b y l s k a
ORCID: 0000-0001-6141-2867
Akademia Ignatianum w Krakowie

Estetyka twórczości muzycznej w terapii

Aesthetics of Musical Creativity in Therapy

Ludwika Konieczna-Nowak,
Muzykoterapia. Sztuka – nauka – człowiek,
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego
w Katowicach, Katowice 2018, ss. 143

Dorobek polskiej myśli muzykoterapeutycznej jest dość ubogi w porównaniu z amerykańskim czy brytyjskim. Monografia Ludwika Koniecznej-Nowak wypełnia lukę w ofercie polskiego piśmiennictwa naukowego z obszaru muzykoterapii, która stała się dziedziną bardzo popularną zarówno wśród studentów (mamy w kraju kilka znaczących ośrodków kształcących dyplomowanych muzykoterapeutów), jak i ośrodków prześcigających się w ofercie tego typu zajęć. Publikacja jest znacząca i obejmuje zasadnicze kwestie istotne dla funkcjonowania muzykoterapii jako dyscypliny naukowej, choć są one potraktowane w dużej mierze dość skrótowo.

W pierwszej części książki autorka dokonuje krótkiego przeglądu najważniejszych koncepcji praktycznych współczesnej muzykoterapii. Porównuje podejścia poznawczo-behawioralne oraz psychodynamiczne (nazywane też muzykoterapią analityczną). Następnie przechodzi do krótkiej charakterystyki wybranych modeli muzykoterapii, takich jak: *Neurologic Music Therapy* (Neuro-muzykoterapia), *Guided Imagery and Music* (Kierowane Wyobrażenia z Muzyką), *Nordoff-Robbins* (Muzykoterapia Kreatywna),

SPI Vol. 22, 2019/1
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366

Reviews

Recenzje

Community Music Therapy (Muzykoterapia Społecznościowa) i *Aesthetic Music Therapy* (Muzykoterapia Estetyczna).

Analiza porównawcza wspomnianych powyżej modeli i podejść zawiera:

1. Charakterystykę procesu terapeutycznego oraz jego zamierzone cele.
2. Rozumienie i rolę muzyki w procesie muzykoterapeutycznym.
3. Rozumienie ekspresji emocji.
4. Traktowanie wątków estetycznych i ich znaczenie dla procesu terapeutycznego.
5. Rolę terapeuty i charakterystyka relacji terapeutycznej.
6. Podstawowe mechanizmy terapeutyczne (analiza kluczowych mechanizmów, które prowadzą do pozytywnych zmian w funkcjonowaniu klientów).

Konieczna-Nowak próbuje zmierzyć się z odpowiedzią na pytanie nurtujące wielu muzykoterapeutów: czy muzyka stosowana w terapii należy do tej samej kategorii co muzyka artystyczna – zarówno ta słuchana jak i improwizowana, czy jednak stanowi odrębną kategorię. Omawia kwestie bardzo istotne, zwłaszcza dla niedoświadczonych adeptów muzykoterapii, dotyczące doboru muzyki przez muzykoterapeutę w procesie oddziaływań, zaznaczając przy tym, że w odniesieniu do skomponowanej twórczości „wyznacznikiem determinującym wybór jest preferencja klienta; zawsze powinna być ona brana pod uwagę wraz z celem sesji” (s. 29).

Wartość estetyczna muzyki, przeżycie estetyczne, postrzeganie piękna w muzyce i poprzez muzykę, jej potencjał terapeutyczny to kolejne kwestie, które autorka przedstawia w zebranych podejściach i modelach, akcentując różnice: od marginalizowania roli estetyki, jak ma to miejsce w podejściu poznawczo-behawioralnym, po nadrzędną rolę przeżycia estetycznego w *Aesthetic Music Therapy*.

Istotne z punktu widzenia roli muzykoterapeuty i relacji w procesie terapeutycznym są rozważania autorki nad tym, czy muzykoterapeuta to wykształcony muzyk, czy też raczej terapeuta. Wskazuje, która z tych dwóch funkcji jest dominująca w danym modelu.

W drugim rozdziale pierwszej części zamieszczona została m.in. krytyczna analiza czterech definicji muzykoterapii: Kennetha Bruscii (z 1998 roku oraz jej modyfikacji z 2014 roku), American Music Therapy Association, Tadeusza Natansona (z 1988 roku) oraz Krzysztofa

Stachyry (z 2012 roku). Wskazując mocne i słabe punkty każdej z powyższych definicji, Konieczna-Nowak formułuje swą definicję autorską. O ile zrozumiałe jest, iż na gruncie polskiej nauki autorka przytacza pierwszą definicję nestora polskiej muzykoterapii, T. Natanson, oraz obecnie jednego z czołowych muzykoterapeutów, znanego autora wielu publikacji K. Stachyry, o tyle dziwi fakt pominięcia definicji sformułowanej przez Krajową Radę Muzykoterapii działającą przy Stowarzyszeniu Muzykoterapeutów Polskich. Definicja ta jest wynikiem intensywnych prac polskich specjalistów nad szerszym „Projektem ustawy o zawodzie muzykoterapeuty”, który ukazał się drukiem w 2011 roku.

Zastanawiający jest ponadto dobór modeli i podejść do analizy porównawczej, której celem było m.in. wyprowadzenie w zakończeniu pracy autorskiej definicji muzykoterapii. Jako kryterium doboru zostały ustalone dwa czynniki:

1. Znaczenie w literaturze naukowej,
2. Obecność w perspektywie polskiej.

Pierwsze kryterium, wedle którego wybrane modele są „znane i cenione” (s. 7), można udokumentować dużą ilością publikacji oraz przeprowadzonych badań w danym obszarze. Jednak rola drugiego kryterium wydaje się być nieuzasadniona w obliczu pominięcia dwóch znaczących modeli, które zostały wypracowane w Polsce, jakimi są: model Portretu Muzycznego (autorstwa Elżbiety Galińskiej) oraz model Mobilnej Rekreacji Muzycznej (autorstwa Macieja Kieryla). Autorka tłumaczy swą strategię, powołując się na „niewystarczającą liczbę dostępnych opracowań i badań dedykowanych modelom, które mogłyby stanowić materiał do założonych i przeprowadzonych analiz” (s. 7). Owszem, nie doczekały się one wydania w postaci monografii, jednak są powszechnie znane i często opisywane w polskiej literaturze przedmiotu, a ilość publikacji i wyników badań przynajmniej z zastosowania Portretu Muzycznego Galińskiej jest znaczna¹.

¹ Przykładowe publikacje E. Galińskiej: *Doświadczenia urazowe i ich terapia metodą portretu muzycznego (PM)*, „Psychoterapia” 2003, nr 1(124), s. 19–40; *Portret muzyczny jako metoda harmonizacji struktury „ja” pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi*, „Problemy Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego” 2001, nr 1(14), s. 55–67; Galińska E., *Doświadczenia muzyczne pacjenta a jego ocena efektów terapeutycznych metody „portretu muzycznego”*, „Psychoterapia” 1999, nr 4, s. 83–91; *Le portrait musical. Une méthode d’harmonisation de la structure du “moi”*, „La Revue Française de Musicothérapie, Association

Cenne natomiast jest w publikacji Koniecznej-Nowak uważne spojrzenie na dorobek i stan metodologii badań w muzykoterapii, z którego wynika, że istnieje wielość stosowanych metod badawczych i paradygmatów i trudno obecnie o ich przejrzyste usystematyzowanie.

W drugiej części książki autorka zestawia muzykoterapię z nauką o sztuce. Analizuje wątki estetyki, które jej zdaniem, są istotne dla myśli muzykoterapeutycznej. A są to: definiowanie, kryteria oraz granice sztuki i dzieła, piękna i estetyki, twórczości i ekspresji artystycznej, emocjonalizmu, przeżycia estetycznego. Bardzo ciekawe rozważania nad sztuką w terapii budowane są na fundamencie prac Władysława Tatarkiewicza i jego syntetycznego ujęcia, wychodzącego z perspektywy historycznej a kończącego na rozumieniu nowoczesnym. Autorka zaczyna od pytania, z którymi często konfrontują się muzykoterapeuci: czy produkcje dźwiękowe będące wytworem pracy muzykoterapeutycznej można uznać za dzieła sztuki. Wnikliwie i z profesjonalizmem analizuje kolejno poszczególne kryteria dzieła sztuki i odnosi je do sposobów realizacji w poszczególnych modelach i podejściach.

Ostatnią, trzecią część pracy stanowi analiza trzech wybranych sesji muzykoterapeutycznych. Jest ona trzyzłożona i obejmuje analizę muzyczną materiału dźwiękowego, analizę terapeutyczną oraz analizę estetyczną. Autorka bada improwizację muzyczną, wykonawstwo oraz twórczość piosenkową (zarówno pisanie samodzielne tekstów piosenek jak i korzystanie z gotowego materiału). Celem badania jest pogłębienie wiedzy na temat obecności i znaczenia estetyki w procesie terapeutycznym a punkt wyjścia stanowi próba ustalenia, czy twórczość klienta poddanego muzykoterapii mieści się w kategoriach sztuki. W opisanych trzech badaniach, mających formę zbliżoną do jakościowego studium przypadku, autorka wykazuje, że kryteria sztuki zostały spełnione.

Française de Musicoth rapie” 1998, nr 3, s. 3–21; *Portret muzyczny jako metoda „reframing” – transformacja schematu „ja” u pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi*, „Gestalt. Kwartalnik Stowarzyszenia Psychologów Praktyków” 1995, nr 18, s. 25–29; *Ocena niektórych aspektów efektywności metody portretu muzycznego na tle analogicznych metod psychoterapii nerwic*, „Psychoterapia” 1994, nr 3, s. 39–50 (Zeszyt jubileuszowy prof. Stefana Ledera); *La musicoth rapie cognitive; le portrait musical du patient*, „La Revue Française de Musicoth rapie, Association Française de Musicoth rapie” 1989, nr 1, s. 33–63.

Część badawcza pracy stanowi nowatorskie podejście metodologiczne, łączące z jednej strony analizę struktur muzycznych dzieła stosowaną w teorii muzyki, z drugiej luźno pojętą obserwację, wywiad oraz studium przypadku oraz swobodne rozważania estetyczne.

Książka Ludwiki Koniecznej-Nowak stanowi cenną pozycję dla polskiej muzykoterapii. Dla badaczy oraz studentów muzykoterapii jest to lektura obowiązkowa. Może również zaintrygować studentów dziedzin pokrewnych, jakimi są pedagogika oraz psychologia. Wyposaża w wiedzę naukową, przybliża światowe tendencje i osiągnięcia oraz pozwala przyjrzeć się działaniom praktycznym, co dla wielu czynnych muzykoterapeutów może być inspirujące i stanowić cenne wzbogacenie własnego warsztatu pracy.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Mgr Izabela Przybylska
Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Pedagogiczny
Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: izabela.przybylska@ignatianum.edu.pl